

Richard McGregor. 2010. *The party: The secret world of China's communist rulers*. New York : HarperCollins Publishers, 302 s. SUOMEKSI: *Puolue – Kiinan hallitsijoiden salainen maailma*. 2010. Helsinki: Otava, 351 s.

Kiinalla on selvästi kirjallisia lahjoja edistävä vaikutus ihmisiin. Tämän osoittaa se, että kun länsimainen ulkomaankirjeenvaihtaja palaa komennukseltaan Keskustan valtakunnasta, hän lähes poikkeuksetta kirjoittaa kokemuksestaan kirjan. Osa tällaisista kirjoista on lähinnä viihdettä, mutta osalla on myös tarjota raskaampaakin antia. McGregorin kirja kuuluu anniltaan tämän genren raskaampaan kategoriaan. Kiinan talous ja yhteiskunta muuttuvat rajua vauhtia ja sen mukana ne ehdot ja järjestelyt, joilla maata hallitaan. Tämä muutos on kuitenkin vaikeasti hahmotettavissa Kiinan poliittisen järjestelmän monimutkaisuuden, kielimuurin ja erityisesti puolueen itsensä harjoittaman systemaattisen salailun takia. Siksi onkin arvokasta, että aito paikalla olleet tarkkailijat jakavat näkemyksensä kirjojen kautta.

McGregorin teos onkin tervetullut kirjeenvaihtaja-analyysi siitä, mitä Kiinan politiikassa, taloudessa ja yhteiskunnassa on tapahtunut 2000-luvun ensimmäisen vuosikymmenen aikana. Erityisesti kirja käsittelee maata hallitsevan kommunistisen puolueen keinoja pysyä vallassa sen kannalta keskeisten teemojen kautta, joita ovat puoluejohdon faktionalismi, puolueen ja liike-elämän väliset suhteet, korruptio, puolueen suhde armeijaan, keskusjohdon suhde alueisiin ja puolueen suhde historiankirjoitukseen. McGregorin keskeisin teesi on, häntä hieman vapaasti lainaten, että kommunistinen puolue on

kyennyt asentamaan markkinatalouden ohjelmiston leninistiseen hardwareen yllättävän tehokkaasti. Toinen hänen teesinsä on, että kommunistinen puolue on järjestelmällisesti pyrkinyt piilottamaan osallisuutensa erityisesti talouselämän päätöksenteossa, jossa puolueen rooli on kuitenkin yhä vahva.

McGregor lähestyy aihettaan eri teemoja valottavien episodien, kuten isojen korruptiojuttujen, kautta. McGregor myös nostaa esiin hyvin keskeisiä seikkoja Kiinan poliittisesta järjestelmästä. Kirjan vahvuus onkin sen kyvyssä kuvata konkreettisesti niitä tapoja, joilla kommunistinen puolue on sopeutunut kapitalistiseen talouteen ja muuttanut itsensä ikään kuin Kiina Oy:n (ei julkinen) johtokunnaksi. Kiinan taloutta johtaa näkymätön käsi, mutta ei markkinoiden, vaan puolueen ja se on näkymätön, koska puolue on sen tarkoituksella piilottanut. Kuten McGregor väittää, puolueen rooli on yhä vahva taloudessa suuryrityksistä paikallistasolle asti. Erityisesti kuudennen luvun kuvaus siitä, miten paikalliset viranomaiset kehittävät omia teollisuudenalojaan kilpailussa muiden alueiden viranomaisia vastaan ja luovat samalla vaikeaa vessanpönttöjen johtavia tuottajia maailmassa, on silmiä avaava. Kuinka kilpaillaan näin vahvasti tuettujen yritysten kanssa reilusti? Toisaalta pidemmällä ajanjaksolla kyseessä voi olla yritysten innovatiivisuutta heikentävä tekijä, sillä poliittinen suojele ei koskaan tule ilman omaa hintaansa yrityksille.

McGregorin kirjoitustyylillä on ainakin alkuperäiskielisessä teoksessa miellyttävää lukea. Teoksen heikkous valtio-opillisesta näkökulmasta on kuitenkin se, että kyseessä ei ole kunnollinen analyyttinen tutkimus tai edes aikajanaan sidottu poliittisen lähihistorian kuvaus aiheestaan. Lukija jää kaipaamaan systemaattisempaa esitystä McGregorin esittämälle Kiina Oy:n rakenteelle ja samalla narratiivisesti selkeämpää selitystä sille, miten tähän on päädytty. Toisin kuin McGregor myös antaa ymmärtää, KKP:n rakenteita ja sopeutumista muuttuvaan yhteiskuntaan ja talouteen on tutkittu valtio-opillisessa Kiinan-tutkimuksessa (jota McGregor kutsuu harhaanjohtavasti sinologiaksi) tarkasti ja pitkältä ajanjaksolta. Myöskään ”kremlogia”, kuten hän Kiinan politiikan seuraamista hieman harhaanjohtavasti kutsuu (kyseessä pitäisi olla ”zhongnanhaiologia” Kiinan johdon asuin- ja hallintokompleksin nimen mukaan), ei ole kuollut, ja näemme varmasti paljon esimerkkejä siitä taas lähestyvän 18. puoluekokouksen myötä. Kiina Oy:n rakenteen ja toimintaperiaatteiden kuvaaminen selkeästi olisi tärkeää tämän ”yhtiö-valtion” (vrt. puolue-valtio) työntäessä lonkeroitaa aktiivisesti myös länteen päin. Se jää kuitenkin muiden tutkijoiden tehtäväksi.

Kirjan antoisa lukeminen vaatii jonkin verran taustatietoa Kiinan lähihistoriasta ja kaikki kirjan luvut eivät välttämättä aukea tarkoitettulla tavalla sille, joka lukee tämän ensimmäisenä kirjanaan Kiinan kommunistisesta puolueesta. Tämä tekee teoksesta hieman oudon käännöskohteen, koska Kiinan politiikkaa koskevaa peruskirjallisuutta on suomeksi hyvin vähän muuten saatavilla, mutta englanninkielisestä ei ole pulaa. Kirjan tyyli ja kieli tekevätkin siitä esimerkiksi hyvän matkaluettavan lennolla Helsingistä Beijiingiin. Yliopistopetuksessa kirjan voisi sijoittaa Kiinan nykyhistorian tai politiikan lisälukemistoon tai yhdeksi tenttikirjaksi osana laajempaa kokonaisuutta.